

та запровадження додаткового імпортного збору на некритичні категорії імпорту. Потім важливо запровадити справедливу винагороду для власників заощаджень, які вкладають їх у гривневі ОВДП. Наступний потенційний крок – виведення з валютного ринку великих покупців держсектору. І лише після цього – поступовий перехід до плавання обмінного курсу, який має коливатися в обидва боки. А вже за цим має відбуватися поступове скасування валютних обмежень.

Отже, варто зазначити, що військовий стан в Україні триває. Обмеженість фінансових ресурсів, зупинка ринку цінних паперів, зменшення обсягів операцій на ринку фінансових послуг, скорочення кількості небанківських фінансових установ, значне недофінансування Державного бюджету України – це лише базові фінансові проблеми, які окреслилися впродовж семи місяців військових дій у 2022 році. Тому на сьогодні варто розуміти, що ефективні управлінські заходи у фінансовій системі на сьогодні вкрай важливі.

Список використаних джерел

1. Латковський П.П. Фінансова політика в умовах військового стану. Аналітично-порівняльне правознавство. 2022. № 1. С. 223-227.

Полторак А.С.

*д-р екон. наук, доцент,
завідувач кафедри менеджменту та маркетингу,
Миколаївський національний аграрний університет,
м. Миколаїв*

УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Податкові ризики держави породжуються безліччю факторів, серед яких: неефективне адміністрування податків, зміни податкової системи та зовнішнього оточення, трансформаційні процеси, порушення податкового законодавства та інші. Податкові ризики держави – це теоретична ймовірність невиконання індикативних показників податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів. Так, податкові ризики держави – складна економічна категорія, яка містить у т. ч. ризики, ефективне управління якими зі сторони контролюючих органів ускладнено. З метою зміцнення безпеки системи оподаткування та ефективного управління операційними ризиками порушення законодавства у сфері оподаткування та організаційно-управлінськими ризиками [1, с. 269-276], необхідно розробити єдину систему показників стану безпеки системи оподаткування.

Для отримання кількісної величини безпеки системи оподаткування пропонується застосовувати систему індикаторів стану податкової безпеки, для кожного з яких доцільно визначити характеристичні значення та діапазони цих значень. Систему індикаторів дуже зручно застосовувати у період періодичної зміни податкового законодавства, проведення податкової реформи, інших трансформацій податкової сфери через те, що значення індикаторів (як і їх перелік) досить швидко можна переглянути, у т. ч. за допомогою експертних оцінок [1; 6; 7].

Зауважимо, що безпека системи оподаткування займає особливе місце у структурі фінансової безпеки держави, що пояснюється, по-перше, переважною питомою вагою податкових надходжень у загальній структурі дохідної частини бюджетів, по-друге, трансформаційними процесами у податковій системі України, які породжують виникнення нових ризиків у сфері оподаткування. Як влучно вказують В. Вітлінський та О. Тимченко [2, с. 133], на даному етапі розвитку податкової системи України налічується понад 500 податкових ризиків, виокремлених у процесі автоматизованої роботи.

На нашу думку, через значну розгалуженість системи податкових ризиків держави доцільно розглядати їх класифікацію, спираючись на основний критерій: наявність можливостей для управління ризиком з боку Державної Фіскальної служби України. Так, всі ризики, управління якими виявляється неможливим, розглядаються, класифікуються та аналізуються в останню чергу. Представимо загальну класифікацію податкових ризиків держави в системі безпеки системи оподаткування на рис. 1.

Зауважимо, що на державному рівні немає єдиної класифікації податкових ризиків, так, окремі аспекти оцінки та управління ризиками у сфері оподаткування розглядаються у Законі України від 14.10.2014 р. № 1702-VII [4], наказі ДФСУ від 28.07.2015 р. № 543 [3] та інших законодавчо-нормативних актах, однак, відсутня єдина класифікація та алгоритм кількісного оцінювання, що можна застосувати для аналізу всіх податкових ризиків держави в системі податкової безпеки держави.

Рис. 1 – Класифікаційні ознаки податкових ризиків держави в системі безпеки системи оподаткування

Джерело: узагальнено автором

Найчастіше у процесі кількісної оцінки ризикового середовища фінансової сфери застосовують статистичний метод, аналіз доцільності витрат, експертні оцінки, аналітичний метод, метод використання аналогів та інші. У процесі розробки комплексного підходу до кількісної оцінки безпеки системи оподаткування можна також застосовувати рейтинговий метод оцінки, завдяки якому отримувати можливість сформулювати комплексну систему оцінювальних коефіцієнтів та шкали їх ваги.

Зауважимо, що суттєвою проблемою застосування рейтингового методу в процесі оцінки безпеки системи оподаткування є визначення еталонних значень індикаторів стану податкової системи, так, у процесі затвердження характеристичних значень діапазонів значень індикаторів стану безпеки системи оподаткування доцільно використовувати широкий спектр методів, таких як аналоговий метод, експертну оцінку та інші з метою правильного визначення діапазонів індикаторів, завдяки яким можна буде кількісно оцінити ризикове середовище податкової сфери.

Зазначимо, що через запровадження воєнного стану в Україні законами України № 2118-ІХ, № 2120-ІХ та 2142-ІХ внесено зміни до податкового законодавства з метою надання пільг для бізнесу та врегулювання окремих питань. Відповідно до Перехідних положень Податкового кодексу в ситуації відсутності у платника податків можливості дотримання термінів сплати податків та зборів, подання звітності, платники податків звільнюються від відповідальності, передбаченої Податковим кодексом, з обов'язковим виконанням таких обов'язків протягом шести місяців після припинення або скасування воєнного стану в Україні [5]. Крім того, з 1 квітня 2022 року до скасування воєнного стану фізичні особи – підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок, крім того, фізичні особи – підприємці та юридичні особи будь-якої організаційно-правової форми, можуть обрати особливі умови сплати єдиного податку – спеціальна третя група за ставкою 2 %. Також внесені інші тимчасові зміни до правил оподаткування на період дії воєнного стану в Україні.

Отже, процес управління податковими ризиками держави в умовах глобальної нестабільності суттєво ускладнюється через негативну дію зовнішніх факторів, пов'язаних з політико-економічними та воєнними ризиками. У цій ситуації потенційними можливостями відносно стабілізації ситуації та збереження певного рівня податкових надходжень до бюджетів різних рівнів є фактори внутрішньої відповідальності платників податків, морально-етичні та патріотичні якості яких є основою для продовження своєчасних перерахувань податків та підтримання необхідного рівня податкової культури та дисципліни.

Список використаних джерел

1. Полторак А. С., Волосюк Ю. В. Комплексний підхід до кількісного оцінювання податкових ризиків держави. *Актуальні проблеми економіки*. 2017. № 2 (188). С. 269–276.
2. Вітлінський В. В., Тимченко О. М. Джерела і види податкових ризиків, їх взаємозв'язок. *Фінанси України*. 2007. № 3. С. 132-139.
3. Про забезпечення комплексного контролю податкових ризиків з ПДВ : лист від 28.07.2015 р. № 543. Державна Фіскальна служба України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0543872-15> (дата звернення: 20.09.2022).
4. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: закон України від 14.10.2014 р. № 1702-VII / Верховна рада України. 2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1702-18> (дата звернення: 20.09.2022).
5. Податкові зміни та пільги на час воєнного стану в Україні. URL: <https://golaw.ua/ua/insights/publication/podatkovii-zmini-ta-pilgi-na-chas-voeyennogo- stanu-v-ukrayini/> (дата звернення: 20.09.2022).
6. Poltorak Anastasiia, Potryvaieva Natalia, Kuzoma Vitalii, Volosiuk Yurii, Bobrovska Nadia. Development of doctrinal model for state's financial security management and forecasting its level. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2021. №5/13 (113). Pp.26-33. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.243056>.
7. Poltorak Anastasiia, Khrystenka Olha, Sukhorukova Anna, Moroz Tetyana, Sharin Oleksandr. Development of an integrated approach to assessing the impact of innovative development on the level of financial security of households. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. № 1(13-115), pp. 103–112. doi: [10.15587/1729-4061.2022.253062](https://doi.org/10.15587/1729-4061.2022.253062).